

Pozsgay-interjú Párizsban

TV 5, 1989. DECEMBER 6.

Magyarországon a közelgő elnökválasztás fő jelöltje az 56 éves Pozsgay Imre. „Az igazság órája” c. műsorunkban első alkalommal fogadtuk egy szocialista ország vezetőjét, aki megpróbál magyarázatot adni a keleti országokban folyó változásokra, az ott uralkodó viszonyokra. Ezt az adásunkat Európa 20 országában tudják fogni. Pozsgay Imre Magyarország államminisztere — nem beszéli nyelvünket. 1950-ben került kapcsolatba a kommunista párttal, 1976-tól kulturális miniszter volt, és megtalálta a damaszkuszi utat. A francia miniszter meghívására ellátogatott Franciaországba. Bátorította a többpárt-rendszert, s Magyarországon plyn választásokat tartottak, amilyen még sohasem volt a Szovjetunióhoz „csatolt” országokban.

*

— *Megmarad-e Budapesten a Lenin körút neve?*

POZSGAY I.: Erről a budapestieknek kell döntenüök, ez az elnevezés a történelmünkhöz tartozik. A helyi választások alkalmával döntést fognak hozni ebben az ügyben.

— *Nem lesz-e Magyarország feláldozva a nyugati hatalmaknak, mint ahogy volt XIV. Lajos, Napóleon, Clemanceau idején?*

P. I.: Clemanceau sem lenne méltó arra, hogy Budapesten utcát nevezzenek el róla. A XX. század folyamán Magyarország a cserbenhagyások áldozata volt, és ma is vannak ilyen veszélyek. Olyan tárgyalásokra gondolok, amelyekben mi nem vettünk részt. Azt gondolom, hogy a máltai találkozó nem ez a fajta megegyezés.

— *Adamec, a csehszlovák miniszterelnök nemrég kijelentette, azt szeretné, ha a szovjet csapatok kivonulnának Csehszlovákiából. Ön is szeretné ugyanezt Magyarországon?*

P. I.: Nekem is az a kívánságom, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki Magyarországról, de úgy hiszem, a két ország helyzete különbözik egymástól. 1968-ban Csehszlovákiában, a Brezsnyev-doktrína ideje alatt a szovjet csapatok bevonultak az országba. A magyarországi jelenlét közismeretlen korábbi eredetű. Azok a kezdeményezések, melyekbe belekezdünk, bátorítóak. A fegyverzetcsökkentésről folyó bécsi tárgyalások szolgálnak alapul azoknak a megbeszéléseknek, melyek alapján a szovjet csapatok elhagyják Magyarországot.

— Ön szerint milyen határidőn belül vonulnak ki a csapatok?

P. I.: Én 2-3 évet gondolok, ha ezt nem akadályozza meg semmi. Csak hagyományos fegyverek vannak területeinken. A bécsi leszerelésről folyó tárgyalások ezekre a fegyverekre is kiterjednek. Bush és Gorbacsov is tárgyalt, és bizakodóak ebben a tekintetben.

— Magyarország benn marad-e a Varsói Szerződésben, vagy például 5 év múlva semleges országgá válik?

P. I.: El tudom képzelni. Nem lehetetlen, hogy a katonai tömbök Európában — a NATO és a Varsói Szerződés — csökkentik a katonai jelleget. Mindez az ügyek elrendezésétől függ, gondolom, a Szovjetunió nem kívánja, hogy ellenségekkel legyen körülvéve. Magyarország szuverén módon dönt; az idén felújítottuk diplomáciai kapcsolatainkat Izraellel, lebontottuk a vasfüggönyt, NDK-állampolgároknak menedékjogot nyújtottunk.

— Gondolja, hogy Gorbacsov a demokráciának szabad folyást enged, tehát megengedi, hogy végigvigyék ezt a folyamatot?

P. I.: Gorbacsov biztosan ezt teszi. Magyarországnak nincs más útja, mint megvalósítani a teljes demokráciát. Ugyanakkor nem szeretném, hogy a nagyhatalmak játékává váljunk. Egy olyan biztos pontot kell elérni, ahonnan már nincs visszatérés, egy konjunktúrát kell megvalósítani, illetve azt, hogy a dekonjunktúrának ne legyen befolyása.

— Tételezzük fel, hogy Gorbacsov saját akarata ellenére 6 hónap múlva kiszorulna hatalmi pozíciójából. Nem gondolja, hogy ez visszarendeződést eredményezne Magyarország számára?

P. I.: Nagy baj lenne, ha Gorbacsovna le kellene mondania a hatalomról, mert személye a peresztrojka garanciája. Bizom abban, hogy ez nem fog bekövetkezni. Remélem, hogy Magyarországon is élni fog az elkezdődött folyamat, és remélem azt, hogy az alkotmányos intézkedések olyan stabilak lesznek, hogy egy ilyen fordulat nem befolyásolja ezeket.

— Úgy gondolja, hogy Gorbacsov őszinte demokrata?

P. I.: Azt hiszem, hogy őszinte demokrata. Két okból is. Egyik a tolerancia, ami uralkodó a személyiségében, a megértőképessége az emberi problémák iránt. A másik saját magának az a felismerése, hogy jelenlegi formájában, politikai struktúrájában a Szovjetunió nem hatékony ország, a lemaradás veszélye fenyegeti. Aki ezt felismeri, annak jó hazafinak és jó demokratának kell lennie.

— Gondolja, hogy Gorbacsov őszinte kommunista?

P. I.: A beszélgetés kezdetén ismertették az életrajzomat. A damaszkuszi utat mindannyian megtettük, de ez nem azt jelenti, hogy hitetlenül tértünk rá erre az útra. Gorbacsov biztos, hogy őszinte kommunistaként kezdte, de konfrontálódott a kommunista eszmékkal, melyek az egész társadalomra rá akarták nyomni bélyegüket.

— Összefoglalva: lehet-e valaki őszinte demokrata és őszinte kommunista egy időben?

P. I.: Én azt hiszem, lehetséges, személyes felkészültségtől, alkattól, meggyőződéstől függ. Be kell ismerni azt a tényt, hogy a kommunizmus egy ígéret, a „földi paradicsom” ígéretének hordozója. A demokratikus szocializmus olyan értékrend, mely tiszteletben tartja a személy jogait, a szolidaritást, a gyengék védelmét, nem irtja ki a hatékonyság gondolatát az emberekből. Véleményem szerint a demokratikus szocializmusnak jövője van.

— *Ha Ön azt gondolja, hogy lehet valaki egyszerre őszinte kommunista és őszinte demokrata, Ön, aki őszinte kommunistának és őszinte demokratának tartja magát, miért gondolja, hogy szocialistává kell válnia, és a kommunista pártot szocialista párttal kell helyettesíteni?*

P. I.: Sokat tapasztaltam, nem kíméltem magam, és ezek alapján módosítottam eszméimet, gondolataimat. Kénytelen voltam megtanulni, hogyan oldjam meg a konfliktusaimat. Semmilyen változás nem lehet őszinte, ha ezt konformizmus irányítja. Kell, hogy legyenek az őszinte kommunisták között őszinte demokraták, tiszteljék a demokráciát. Nekik pedig egy nemzetközi, európai értékrendet kell elfogadniuk.

— *Hogyan magyarázza Ön azt, hogy a keleti országokban, ahol a nép szabadon választhat, mindenhol, ahol közvélemény-kutatást tartanak, egyfajta harag van a kommunisták iránt?*

P. I.: Azért, mert összekötik azzal a tapasztalattal, melyet kommunizmus címen ismertek meg. Elvont értelemben ezek az eszmék nemesek, a gyakorlatban ez önkényuralommá válik. Az emberek egyfajta kényszert éreznek. Akik meg akarnak szabadulni ettől a kényszertől, azok előtt nyitva az út.

— *A francia kommunista párt főtitkára tett nyilatkozatot, mely híressé vált, és amely szerint a szocialista országok mérlege pozitív. Önnek mi a véleménye erről?*

P. I.: Nem tudom, milyen összefüggésben és milyen tapasztalatok alapján mondta ezt, nincs lehetőségem ellenőrizni, de annyit mondhatok, hogy Magyarország mérlege nem pozitív, ezért van szükség a rendszer megváltoztatására.

— *Azok, akik elvetik a kommunizmust, három dologra hivatkoznak: a patriotizmusra, a rossz életkörülményekre és a szabadságvágy korlátozására. Ön szerint a három közül melyik a legfontosabb?*

P. I.: Szerintem a legfontosabb a szabadságvágy és a demokratizmus iránti vágy, a teljesítmény elismerése, a hatékonyságra való törekvés. Kíváncsi vagyok, hogy álljon helyre az önrendelkezési jog, mely ezen a földön — Franciaországban — született, melynek idén ünnepelték a 200. évfordulóját. Remélem, hogy mi is visszatérünk a helyes útra.

— *Ön szerint Magyarországon hisznek-e az igazi teljes demokrácia megvalósulásában, a többpártrendszerben, a jogállamban, a vallásszabadságban? Ön szerint összességében elfogadja-e, meg tudja-e emésztetni ezeket a mai magyar társadalom?*

P. I.: Úgy látom, hogy meg tudja emésztetni, az idáig szerzett tapasztalataink pozitívak. Félelem van ugyan a társadalomban a nagy politikai lárma miatt, amiben élünk. A politikai harc a közvélemény előtt folyik, és ez a politikai pártok kikristályosodásához vezet. A parlamenti demokráciát meg fogjuk valósítani. Ez nem az egyetlen lehetőség, nem az egyetlen üdvözítő cél, de pillanatnyilag ennél jobbat nem ismerünk.

— *Ön szerint Habsburg Ottó lehetne-e köztársasági elnök Magyarországon?*

P. I.: Két dolgot kell tisztázni. Az egyik Habsburg Ottó állampolgársága, a másik egy politikai teher, mely Habsburg Ottóra nehezedik, ez pedig a múlt, amely körülbelül olyan teher, mint ahogyan a szocialistákra nehezedik kommunista múltjuk. A Habsburg család nem örvend túl nagy tiszteletnek. Habsburg Ottó ugyan tiszteletre méltó személyiség, de ő és a Habsburg csa-

lád múltja két különböző dolog. Habsburg Ottó számára Magyarország olyan hely, ahol politizálhat, mert Ausztriában számára ez nem megengedett.

— *Ki hagyott rosszabb emléket Magyarországon, Sztálin vagy Ferenc József?*

P. I.: Sztálin, vitán kívül.

Közüvélemény-kutatás eredménye:

Kérdés: Valós-e a kommunista párt szocialista párttá való alakulása?

Eredmény: 62% valós változás,
22% álváltozás,
16% tartózkodott.

Kérdés: Ha Gorbacsov lemond, akkor folytatják-e az elkezdett utat?

Eredmény: 33% igen,
52% nem,
15% tartózkodott.

— *Hogyan lehetséges, hogy eddig még nem találkozott személyesen Gorbacsoval? Ön vagy Gorbacsov nem akarja ezt a találkozást?*

P. I.: Nincs szándékos akadálya, szokásrendszernek köszönhető, bürokratikus akadályoknak. Személyes beosztásom nem zavarta a római pápát, hogy fogadjon, vagy Bush-t vagy Rocard-t, aki ma reggel fogadott. Eddig Moszkva nem találta a lehetőséget a személyes találkozóra. Turistalátogatásra nem megyek Moszkvába, de van egy friss meghívásom, valószínű, hogy a közeljövőben találkozni fogunk.

— *Hogyan bizonyítja Ön, hogy az antiszemitizmus nem születik újjá, mint 1956-ban?*

P. I.: Magyarországon nem valószínű, hogy 1956-hoz hasonló események történjenek, ami 56-ban történt, példa nélküli volt. Azóta új intézményeket alkottunk, kikiáltottuk a köztársaságot. A társadalmi indulatokat nem hatja át a nacionalizmus. Ha ma Magyarországon felidézik a zsidókérdést, arra azért van mód, hogy Magyarországon él a legnagyobb zsidó közösség Közép-Európában, közel százezren vannak. Remélem, a jövőben is hozzájárulnak Magyarország kultúrájához, gazdagodásához. Nyíltan vállalhatják vallásukat, megőrizhetik identitásukat. Nem hiszem, hogy olyan gondolatok fognak felülkerekedni, amelyek előítéllettel élnek bármely etnikum, vallás ellen.

— *Mit tesz Ön a romániai magyarokért, akiket Romániában szisztematikusan üldöznek?*

P. I.: Én is feltennék egy kérdést. Mit tud tenni Európa az ellen a jogtiprás ellen, ami Romániában meghonosodott? Mit tud tenni a világ ez ellen a kihívás ellen? Amit Magyarország tehet, azt megteszi, nyitottan kezeli a kérdést, beszél róla, fogadja a menekülteket jóindulattal, jó szándékkal. Amit még a szolidaritáson kívül tudunk tenni, az az, hogy munkát ajánlunk nekik, és segítjük őket a beilleszkedésben. S ebbe a segítő akcióba bekapcsoljuk a nemzetközi szervezeteket. Itt nem magyar—román viszonyról van szó, és nem Magyarország és Románia közötti harcról, ezt meg kell értenie a világnak. Arról van szó, hogy nem tisztelik az emberi jogokat egy európai országban, mely hamarosan börtönné válik; és az emberek csak életük veszélyeztetésével tudják elhagyni Romániát. A menekültek nagy része nem is magyar, hanem román, románnak lenni manapság nem jó dolog, de nemzeti-

ségi kisebbségnek lenni Romániában kétszer olyan rossz. Remélem, hogy a világ segít abban, hogy megvalósuljon a jogállam, mely segítséghez mi is csatlakozunk, de ezt csak a román nép tudja megvalósítani.

— *Ha Romániában rendszerváltás történe, lenne-e Önöknek területi követelésük, követelnék-e Erdélyt, melyben 2—3 millió magyar él?*

P. I.: Mi tudjuk, mit jelent Európában a területi követelés. Azt gondolom, Magyarországon a józan politikai erőknél ez a kérdés fel sem merül. Ha Románia jogállammá alakulna, szimbolikusak lennének a határok, Nyugat-Európához hasonlóan, úgy mennék át az országhatárokon, mintha megyehatárokat lépnénk át. Emberi jogok kérdéséről van szó, kisebbségek jogairól, melyek nyilván mások egy jogállamban, mint szarnoki hatalomban.

— *Mióta tagja a kommunista pártnak?*

P. I.: 1950-től, 17 éves voltam akkor.

— *Miért lépett be a pártba?*

P. I.: Mert szociális érzékenység volt bennem, részt vettem az ifjúsági mozgalomban, nyomorúságos életforma volt mögöttem, ismertem a kisiparosok, kisparasztok világát, amelyet nem lehet nálunk szegény rétegnek nevezni. Én egy nádtetős kis házban születtem, ebből a körből mindenki szabadulni akart. És az ígéret a Szovjetunióból jött, ebből az ígéretből nem tudtuk, mi igaz valójában. A felemelkedés lehetőségét kínálta.

— *A változás, mely Önben lezajlott, hosszú évek folyamán vagy egy esemény következtében hirtelen alakult ki?*

P. I.: Évek alatt, de nehéz erre a kérdésre válaszolnom, mert azt a láttszatot kelteném, hogy az események hatására változtattam meg véleményemet. De meg kell mondanom, hogy a véleményemet az események előtt szoktam megváltoztatni, és az új véleményemmel megpróbálok hozzájárulni ahhoz, hogy az események bekövetkezzenek. Így volt ez januárban is, az 56-os események újraértékelésénél, melyet a párt krízise előzött meg, amelynek következtében a párton belül hatalmas viták kezdődtek. Engem is majdnem kizártak a pártból. Mindezek ellenére eljutottunk a többpártrendszerhez, megszűntünk az uralkodó állampárt hatalmát.

— *Hogyan reagált Ön, amikor Nagy Imrét felakasztották?*

P. I.: Tragikusnak éreztem, összes dokumentumát, összefüggéseit nem ismertem. De azt sugallták, hogy Nagy Imre és társai szörnyű tetteket vittek véghez, és megérdemelték sorsukat. Az utóbbi időben, mikor azt a feladatot kaptam, hogy derítsek fényt erre a periódusra, szembe kellett néznem saját tévedésemmel. Számomra lelkiismereti kérdés volt, hogy ezt kiderítsem, és — miután a tényeket megismertem — azokat nyilvánosságra hozzam.

— *Mit sajnál legjobban politikai múltjában?*

P. I.: A tévedéseimet, de ezek nélkül nem következhetett volna be a megvilágosodás, nem juthattam volna el ideig. De átok ül rajtam, nem tudom elviselni a becstelen politikát. Talán a felfogóképességemmel és a rendelkezésemre álló információval lehet baj, hogy erre nem jöttem rá eddig.

— *Ezek szerint Ön nem tagad meg mindent a múltjában. Jól értettem, igaz ez?*

P. I.: Jól érti, én nem utasítom vissza az igazság keresését. 1945 után Magyarország leszámolt egy visszataszító társadalmi formációval. Én is részt vettem az átalakításban, ezt nem szégyellem. Az a kommunista nemzedék, amely 1966—1968 között előkészítette a reformot, bizonyos merészséget és

kockázatot vállalt abban az időben, mikor a 68-as prágai bevonulás is történt. 1968-tól nem tértem le a demokrácia útjáról, még a visszarendeződés időszakában sem. Ebben az időszakban mellőztek. Bizonyos politikai következmények voltak rám nézve, de éppen ez vezetett engem a felismeréshez, hogy gazdasági racionalizálással ezt az országot nem lehet megreformálni. Át kell alakítani. Ez történt most ősszel Magyarországon.

— *Őn tudja, hogy bizonyos vezetők követtek el hibákat. A Szovjetunióban azt mondják, hogy az elmélet jó, és a gyakorlat rossz. Ön szerint melyikben van a hiba, esetleg mindkettőben?*

P. I.: Sokáig az volt a kapaszkodóm, hogy az elmélet jó, és a gyakorlat a hibás. De a probléma mélyebb vizsgálatánál be kellett látnom, hogy az elméletben is vannak hibák. A marxizmust nagyon fontos múlt századbeli esz-köznek tartom, mely a munkásosztálynak identitást adott és lehetővé tett egy bizonyos társadalmi nyomást, enélkül a jóléti társadalom nem válhatott volna tartósan fennálló társadalmi formává. Ugyanakkor lehetővé tett egy totalitárius rendet, és így mint programot, nem lehet elfogadni.

— *Milyen társadalmat céloznak meg, van-e modelljük erre? Ha igen, melyik a legközelebbi példa?*

P. I.: Van ilyen példa, még akkor is, ha jól ismerjük, mivel jár a piaczgazdálkodás, a gazdasági törvények kérelhetetlen érvényesülése. Erről az jut eszembe, hogy mi ismertük, megértük az ellenpéldát, amikor azt mondták, hogy ez nem fog előfordulni. Olvasmányaimból eszembe jut Shakespeare és Balzac, akik a piac és a pénz hatásáról írtak. Tudjuk, hogy van ennél ördögibb helyzet is, ha nincs se pénz, se piac. De ennek függvényében kell alakítani a gazdasági és társadalmi hozzáállást. Ugyanakkor le kell csillapítani a dzsungel törvényét. Példákat tudnék említeni, de nem akarok nagy országokról szólni, hiszen egy ilyen kis országnak, mint a miénk — 10 millió lakossal és 93 ezer km² területtel — nem a nagy országok példáját kell követnie. Tehát Ausztria, Svédország, Finnország az, mely ígéretes példáként szolgál.

— *Az újságírók szerint keveset beszélünk a társadalmi biztonságról, tudomásom szerint sok a szegény és egyre több a munkanélküli.*

P. I.: Mostanában többet beszélünk róla, a szakszervezetek harcolnak a kormánnyal ez ügyben, ez a harc mutatja, mennyire foglalkoztat minket ez a probléma. Magyarországon a munkanélküliek száma a foglalkoztatottak számának 0,5—1%-a. Ezek a számok nem ijesztőek, de a vállalatok egyharmada veszteséges, és sok működik állami szubvencióval. Így magához szívja a költségvetés egyharmadát, felemészti ezeket az összegeket, amelyeket más vállalatok támogatására szentelhetek volna. De azt gondolom, hogy szociálpolitikával megvalósíthatunk dolgokat még ebben a helyzetben is, amikor a nemzeti jövedelem szűkös. Tudatában vagyunk annak, hogy vannak olyan ágazatok — tudomány, egészségügy — melyeket ki kell emelni, hiszen ezek is, igaz, közvetve, hozzájárulnak az ország gazdagodásához. Pillanatnyilag van bizonyos ellentmondás. Reméljük, hogy ezt rövid időn belül megoldjuk.

— *A baloldali mozgalmakkal a kommunista párt hozzájárult a szociális intézkedésekhez, ha Franciaország történetét nézzük. Elképzelhető-e, hogy Magyarországon 3-4 évtized múlva kommunista párt alakul?*

P. I.: Nem kell addig várni. Az a párt, melyet kommunista párt gyanánt kezeltek, és amit MSZMP-nek hívtak, éppen újrászerveződik. Én azt hiszem, hogy sok tagja lesz ennek a pártnak, hiszen vannak olyanok, akik az uralkodó pártból annak megszüntetése után kikerültek, de folytatni kívánják tevékeny-

ségüket. Joguk van hozzá, ez hozzátartozik az egyesülési joghoz, amelyet a pártok elfogadtak. Tehát egy ilyen párt már éppen alakulóban van Magyarországon, amely a már meglévő tapasztalatokat tudja hasznosítani.

— *Mit tesznek azokkal a konzervatív erőkkel, amelyek fékezik a reformokat, de akik a társadalomnak mégiscsak egy részét képezik?*

P. I.: Nálunk ez nem volt olyan nagy arányú, mint a Szovjetunióban. A Szovjetunióban 18 millió ember tartozott a nomenklatúrához. Magyarországon jelenleg az új párt tagsága a régi tagság töredéke. Mivel ezen emberek nagy részének becsületes munkája volt, ők visszatértek eredeti foglalkozásukhoz. Sajnos, vannak már olyan tapasztalatok, hogy ezeket az embereket előítéletekkel fogadják a munkahelyeken. Remélem, hogy ezeket is sikerül megváltoztatni.

Közvélemény-kutatás eredménye:

Kérdés: Ön, aki hosszú ideig volt kommunista vezető és most elárulja a rendszert, őszintének tűnik-e?

Eredmény: 49% — igen, tudja, hogy mit beszél,
38% — nem igazán tudja,
13% — tartózkodott.

— *Franciaországnak van-e különleges szerepe a keleti szocialista országok demokratizálódási folyamatában, különösen Magyarorszáგében? És ha igen, mi ez a szerep?*

P. I.: Nem hiszem, hogy udvarias választ kell adnom, mert akkor hivatkozhatnék történelmi analógiákra, amikor a francia intézményrendszer nagy hatással volt Magyarországra az elmúlt időkben. Aktuális dolgokról szeretnék beszélni elsősorban. A francia kormány időben felismerte, hogy a magyar kérdés integrált része az európai kérdésnek, és azt gondolom, hogy Franciaország kitarat e vélemény mellett. Hiszen egy destabilizált Közép- és Kelet-Európa veszélyt, fenyegetést jelentene a többiekre. A világ tartozik nekünk a cserbenhagyásokért. Tudom, hogy az Európai Közösségben Franciaország kezdeményező volt Magyarország támogatását illetően. Azt szeretném, ha Franciaország továbbra is ezen az úton haladna, segíthetné Magyarországot a nemzetközi pénzügyi szervezeteknél, hogy adósságainkat megfelelően értelmezzék. Nagyon fontos, hogy a jó kulturális és politikai kapcsolatok együttjárjanak aktívabb gazdasági mozgással a magyar térfélen. Ezt az is segíthetné, hogy a kelet-európai országok közül Magyarország a legstabilabb a nyugati vállalkozók számára. Szükségünk van beruházandó tőkére és új technológiákra. Ezek a féltékenyen őrzött technológiák azok ellen fordulnak, akik őrzik őket, hiszen ezzel saját tőkéjük befektetését nehezítik. Minek jöjjön a francia tőke Magyarországra, ha ezzel olyasmit gyárthanának, amire mi is képesek vagyunk? Ezt a kettőt csak együtt tudom elképzelni: investálható tőke + új technológia. Figyelembe kell venni, hogy Magyarországon szellemi és gazdasági bázis áll rendelkezésre. Nem mindenki vesztette el a vállalkozói kedvét hazánkban.

— *A nyugati országok közül melyiknek a segítségére számít Magyarország leginkább?*

P. I.: Mindenkire számítunk. Inkább azt kellene tudni, melyik országban van a legnagyobb segítségnyújtási készség. Franciaországnak lehet, hogy ezt

kellemetlen hallani, de eddig az NSZK volt a legaktívabb ország. Kedvező lenne, ha a francia tőke versenyezne a német tőkével. További nagy reményünk Olaszország, amellyel már széles körű kapcsolataink vannak. A kapcsolatok bővülését, a piac kiterjesztését várjuk az Amerikai Egyesült Államoktól is.

— *Az olaszok aktívabbak a franciáknál?*

P. I.: Igen, jelen pillanatban. Olaszországgal regionális kapcsolatok is fennállnak, de ezt egyáltalán nem tartom legyőzhetetlen akadállyal a franciák számára. Mai politikai megbeszéléseimen láttam, hogy a francia kormány részéről a szándék megvan, hogy változtasson ezen a helyzeten.

— *Nyugtalanítja-e Önt Németország újraegyesítésének perspektívája?*

P. I.: Zavarba ejt. És nem csak a magyarokat, hanem egész Európát. Nem voltam erre felkészülve, váratlan esemény volt számomra. Mindenki azt gondolta, hogy előbb egy egyesült Európa fog létrejönni, egy szabad és demokratikus Európa, és, hogy ez összetartással és szolidaritással segíteni fogja a németeket. Úgy látszik, a német történelem ezt előbbre hozta.

— *A két német állam fennmaradása még sokáig fenntartható? Itt 20—30 évre gondolok.*

P. I.: Nem tudok ilyen számot mondani. Májusban Nyugat-Berlinben voltam, és akkor megnéztem a másik oldalról is a falat. A nyugat-berlini rádióban elhangzott nyilatkozatomban azt mondtam, hogy ez a fal embertelen, és ennek meg kell szűnnie. Akkor Honeckerék nem is sejtették, hogy én mire célzok. Gondoljon csak azokra a hatalmas változásokra, amelyek a külkapcsolatokban létrejöttek az elmúlt években. Számomra egy a fontos, mégpedig, hogy a németek önrendelkezése megvalósuljon. Valószínűleg ez lesz az első lépés egy konföderációhoz.

— *Mit gondol, a szocialista országokban most függetlenedési folyamat zajlik?*

P. I.: Újra kell vizsgálni a Szovjetunió és a szocialista országok történelmét. Ha belegondolunk a gyarmatosítások történetébe, látnunk kell, hogy az anyaállam, még ha gondjai voltak is, meggazdagodott gyarmatai révén. Nem ez a helyzet a Szovjetunió és centrális részei esetében. Inkább az történt, hogy bizonyos feladat és stratégia folytán „utolsó ingüket is elfecsérelték”. Azt gondolom, hogy a problémát a kormánynak és a szovjet népnek kell megoldania.

— *A kérdést azért teszem fel, mert egy magyar állampolgár helyébe képelem magam, aki azt látja, hogy az 50 legnagyobb vállalatot magánkézbe adják. Nem fognak-e nacionalista nézetek előtérbe kerülni?*

P. I.: Hol nem váltana ez ki ilyenfajta érzéseket, ha minden magyar vállalatot külföldi kezébe adnak? Éppen az Amerikai Egyesült Államokban voltam, amikor New York-ban a Rockefeller-palotát megvásárolták, egész New York ezt siratta. Én inkább azt mondanám, hogy bárcsak bizonyos hazafias érzések és bizonyos nosztalgia lenne az emberekben! Az ország felemelkedéséhez a tőkének helyben kell maradnia és dolgoznia, technikai megújulásra van szükségünk. És be kell látnunk, hogy minden problémát nem tudunk saját magunk megoldani.

— *Ha a multinacionális vállalatok felvásárolják ezeket a vállalatokat, a munkanélküliség erősen megnövekszik, nem fog-e kialakulni idegengyűlölet?*

P. I.: Erre nagyméretű lenne a reagálás, ha nagyarányú lenne a mun-

kanélküliség. Angliában ezt másképp csinálták, de a magyarok más természetűek. A szolgáltatóiparban, a tercier szektorban ma is százezreket tudnánk alkalmazni, ahol a szolgáltatás színvonala eléggé alacsony, kivéve a turizmust, ahol ez a szint elfogadható. Ezekben a szolgáltatásokban nagyon nagy méretű a munkaerőhiány. Az első drámai periódus egy átalakítást hozna magával, és nem tömeges munkanélküliséget. A továbbképzéssel nagyon sok munkanélkülivé válót és nagyon sok fiatal — akik könnyen változtatnak lakóhelyet, munkahelyet — tudunk átképezni. A strukturális munkanélküliek száma 150—200 ezer, ez az aktív munkavállalók 5—10 százalékát jelenti. Azt szeretném még mondani, hogy Magyarországon kevés a kis- és középipar. Egy vállalkozói réteg jöhetne létre ebből a fiatal nemzedékből. Az ésszerűsítés nem illuzórikus.

— *Őn a francia beruházás mellé állt. Ön szerint a Magyarországra történő beruházás egy kapitalista számára reális kockázat-e?*

P. I.: Elfogadható mértékű a kockázata. A magyar kormány 5 évre ad a befektetőknek adómentességet. Ezen kívül lehetőséget biztosít arra, hogy a nyereséget valutában vigyék ki, ha ezt szükségesnek találják. Úgy gondolom, hogy Franciaországban sem kisebb a befektetés veszélye.

— *Van-e Magyarországon korrupció?*

P. I.: Volt, tapasztaltunk ilyen korrupciót, ami azonban messze volt attól a mérettől, ami például az NDK-ban volt jelen. Amíg az NDK az utolsó pillanatig totalitárius rendszer volt, a legnagyobb zártsággal, addig Magyarországon a legvadabb sztálinizmus után sem állt vissza az, ami az NDK-ban jellemző volt, és ami Romániában is létezik. Nálunk a közvélemény azért hallathatta hangját, ha ilyen kérdéstről volt szó. Ha a japán miniszterelnök kolosszális méretű korrupciójára gondolok, akkor mi nagyon szerény keretek között maradtunk. A kettő között az a különbség, hogy a demokratikus nyilvánosság mellett mindig bekövetkezik a leleplezés, míg egy totalitárius államban, mint az NDK-ban, az utolsó pillanatig titok marad. Én ezért is a nyilvánosság bevonása mellett vagyok.

— *Miterrand azt mondta, hogy hajlandó segíteni a Közösség a keleti államoknak, azzal a feltétellel, hogy a demokrácia útján haladnak. Önnek ez normális feltételnek tűnik?*

P. I.: Én ezt nem tartom beavatkozásnak. Mitterrand biztosan az emberi jogokra gondolt, amikor ezt mondta. 1975 óta, a helsinki egyezmény aláírása óta senki nem tekinti beavatkozásnak azt, ha az emberi jogok mellett száll sikkra valaki. Ennek alapján kérjük mi is az egyes európai intézményekbe a csatlakozásunkat. Novemberben kértük felvételünket az Európa Tanácsba. Úgy ítéltük meg, hogy a Tanácsba való felvételhez minden feltétel rendelkezésünkre áll: az emberi jogok, a többpártrendszer és a parlamenti demokrácia. Jelentős lépést tettünk az EGK felé is.

— *Őn köztársasági elnökjelölt. Nem reménytelen-e ez, amikor a kommunista vezetők, pl. Csehszlovákiában, az NDK-ban, akik liberalisták lettek, most rosszul érzik magukat? „Tévedéseim igazolják jelöltségemet” — mondta Ön, ez meggyőzi-e a magyarokat? Miért bíznának meg valakiben, aki ennyit tévedett?*

P. I.: A magyarok nem a szavaimnak hisznek, hanem a cselekedeteimnek. Nem hiszem, hogy tévedhetetlen ember létezhet, ezt csak 1-2 ember gondolta, és láttuk, hogy ennek milyen veszélyes következményei lettek. Ktartok

amellett, hogy tévedhetek, de mindig hitem és meggyőződéseim szerint beszélek. Örömmel tapasztalom, hogy az életemet alig ismerő franciák megbíznak bennem, 49 százalék hatalmas szám a 38 százalékkal szemben. Az igazság az, hogy azok a magyarok, akik ismerik azt, amit csinálók, és tudják, hogy kész vagyok feláldozni magamat és nem a hazámat, megbíznak bennem, jobban, mint azokban, akik csak utólag jöttek rá az igazságra. Eddigi tapasztalataim szerint ez így van, és szerintem tökfej az a politikus, aki azt hiszi, hogy hálából és tiszteletből kap bizalmat. Azt hiszem, ezentúl is képes leszek ellátni azokat a feladatokat, melyek méltóvá tesznek a bizalomra. Folytatom ezt a harcot, nem áltatom magamat.

— *Magyarországon nem volt ünnep a választások után, pedig 40 éve ez volt az első szabad választás. Miért nem ünnepeltek?*

P. I.: Mert csalódottak voltak, mert kihívást intéztek hozzájuk. Jogi szempontból abszurd helyzet állt elő. Négy olyan kérdést tettek fel, melyeknek semmi közük nem volt egymáshoz. A négyből három kérdést a parlament már régen eldöntött, amiben a nép is hasonlóan szavazott volna. És volt egy olyan kérdés, amiben a polgároknak nem volt kellő információjuk. Politikai érettségből nem a polgárok adtak rossz eredményt, hanem azok, akik kezdeményezték a szavazást. Ezt csak később vették észre, és változtatták meg a kezdő javaslatukat. Arra jutottak, hogy Magyarországon az elnökválasztást közvetlen választással kell lebonyolítani, titkos szavazással. De ezeken a gondokon már túl vagyunk, azóta körbejártam fél Magyarországot és a tapasztalataim pozitívak.

— *Erős Franciaországot szeretne, vagy pedig azt, hogy az NSZK legyen politikailag és gazdaságilag fölényben? Mit kívánna inkább Európa számára?*

P. I.: Erős Franciaországot szeretnék. Azonban nem fogadok el egyetlen domináns országot, ha túl erős pozícióban van. Ez destabilizálná Európa egészét.

— *Van-e helye a Magyar Köztársaságban egy szélsőjobboldali pártnak?*

P. I.: Magyarországon az egyesülési és párttörvény nem engedi a szélsőjobboldali szerveződést. Ilyen értelemben modernizáltuk a BTK-t is az emberi jogokkal kapcsolatban. Két törvénycikk is van, amely ezekkel foglalkozik. Az egyik a faji előítéletek ellen, a másik a vallási uszítások ellen tiltakozik. Magyarország történetében nem volt olyan szélsőjobboldali párt, amely rasszista lett volna. A törvény és az elfogadott alkotmányunk kizárja, hogy egy ilyen szervezet létrejöheszen.

— *Mikor engedi meg a kormány a szabadkőműves páholy megnyitását?*

P. I.: Erre a kérdésre nem tudok válaszolni. A januárban elfogadott egyesülési törvénynek megfelelően bárki bejegyeztetheti magát, ennek nincs jogi akadály.

— *Őn a tapasztalataival lehetők tartja-e, hogy olyan nyugati országot kormányozzon, mint például Franciaország? Könnyebb lenne-e?*

P. I.: Nem merek erre válaszolni. Túl kockázatos lenne erre a kérdésre Párizsban feleletet adni, de rokonszenves feladat lenne számomra, az egészen biztos. Ezt a kommentárt öngyilkos gondolat lenne részemről folytatni.

Közvélemény-kutatás eredménye:

Kérdés: *Úgy gondolja-e, hogy Magyarország szakítani fog a kommunizmussal?*

Eredmény:	adás előtt:	adás után:
	52% — igen, szakítani fog,	52% — igen, szakítani fog,
	24% — nem fog szakítani;	34% — nem fog szakítani.

Kérdés: Úgy véli-e, hogy Magyarország a Szovjetunió befolyása alatt marad a közeljövőben?

Eredmény:	adás előtt:	adás után:
	21% — igen,	31% — igen,
	54% — nem;	55% — nem.

Kérdés: A nyugat-európai országok, köztük Franciaország is megfelelően reagálnak-e a Kelet-Európában zajló változásokra?

Eredmény:	adás előtt:	adás után:
	38% — igen,	35% — igen,
	39% — nem;	49% — nem.

Kérdés: A tévénézők milyen véleménnyel vannak Pozsgay Imréről?

Eredmény: 82% — kedvező benyomás,
4% — nem szimpatikus,
14% — tartózkodik.

Mind a bal- és mind a jobboldali pártok kedvező véleménnyel vannak Pozsgay Imréről. Ez is mutatja azt, hogy a nézők szimpatizálnak a kelet-európai változásokkal.

— *Igaz-e, hogy Ön jó szakács, és hogy Ön csinálja Budapesten a legjobb halászlét?*

P. I.: Igaz, de honnan tudta az igazságot?

— *Azt kérte az adás előtt, hogy Bartók Béla képét akasszuk ki a falra. Miért éppen Bartók Béláét?*

P. I.: Mert a szívemhez legközelebb álló zeneszerző, muzsikus. A XX. század magyar zenéjében két név — Bartók és Kodály —, akik a legnagyobb hatással vannak rám. A muzsikájuk szívbe markoló. Mivel nem vagyok zenekritikus, nem is mondanék erről többet.